

Benvolguts membres del Ple de l'Institut d'Estudis Catalans:

Ara que la nova presidenta de l'Institut i el seu equip ja són elegits, permetin-me primer donar-los l'enhorabona, desitjar-los l'èxit que ells i l'Institut es mereixen i oferir-los tot el meu suport, no només en els mesos en què l'equip que jo he presidit fins ara serà en funcions, sinó en el futur, en tant que membre ras de l'IEC.

La candidata **Cabré, ara presidenta, ens explicà en el darrer ple quin voldrà que sigui el futur de l'Institut; jo ara faré una ullada breu al seu passat immediat.** I és que crec que és adient que expliqui, a mode de balanç apressat, allò que els dos equips de govern que he tingut l'honor de dirigir hem pogut fer. Recordaran que no ho he fet abans, això, tot i que era sòlit que els presidents de l'Institut exposessin un balanç de l'obra feta en acabar el seu mandat o a mig mandat.

El breu resum, que després ampliaré, és aquest: **La nostra presidència ha estat de continuïtat, sense grans capgiraments en les tasques de l'Institut, però amb canvis modestos i necessaris. Hem assolit un percentatge molt alt de les coses que volíem fer,** i la pandèmia aquest darrer any, i un pressupost congelat pràcticament tots els anys, ens han impedit anar més enllà. Donades les condicions de contorn, **les activitats de l'Institut no se n'han ressentit, i personal, membres i socis han pogut treballar gairebé sense problemes majors.**

Primer vull recordar **qui ha compartit amb mi la presidència de l'Institut** durant aquests dos mandats; en el primer, Jaume de Puig i Joaquim Agulló com a vicepresidents i Romà Escalas com a secretari general, i en el segon de nou Jaume de Puig i Mariàngela Vilallonga (i

després Marta Prevosti) com a vicepresidents i Josep Enric Llebot com a secretari general. D'ells són també els mèrits, si n'hi ha, i meus exclusivament els demèrits d'aquests anys.

No es fàcil desgranar les coses que s'han pogut fer al llarg dels 8 anys de les meves dues presidències, per diverses raons:

La **primera** és que moltes parts de l'Institut tenen un funcionament autònom: les seves seccions, societats filials i fundacions tenen autonomia i estableixen les seves activitats científiques i de divulgació, els projectes de recerca i les publicacions, etc. És cert que des de Presidència també es promouen activitats, i es facilita sempre que es pot aquesta dinàmica de la institució, però bàsicament són els components de l'Institut els que tenen la iniciativa, cadascú dins del seu àmbit d'expertesa i d'actuació.

La **segona raó** és que allò que la Presidència promou, després d'haver-ho acordat en el si de l'equip de govern, passa primer el filtre del Consell Permanent i després el del Ple de l'Institut. Sovint aquests nivells del govern de la institució matisen, milloren, amplien (o rebutgen), les iniciatives de Presidència, de manera que no és just atribuir només a aquesta les activitats que en resulten.

Encara hi ha una **tercera raó** que dificulta aquesta atribució a la Presidència de l'IEC d'algunes activitats. Són aquestes les tradicionals de la casa, algunes de les quals fa molts anys, o moltes dècades, que funcionen i

que en cap cas hem volgut canviar, només modificar-ne alguns aspectes per millorar-les si ens ha estat possible. Em refereixo als Premis Sant Jordi, a la celebració de la Diada, a la Jornada de portes obertes per Sant Jordi, als concerts al claustre, a l'acte Inaugural del curs, etc. No cal dir que les reunions setmanals de l'equip de govern, les mensuals del Consell Permanent i del Ple de l'Institut, les anuals amb les societats filials o amb els delegats de Presidència s'han dut a terme normalment. L'activitat de les comissions de recerca i de publicacions ha estat també l'habitual.

Crec que hem millorat substancialment en el contingut dels plens, ja que a banda de cobrir els aspectes estatutaris i administratius (pressupostos, elecció de nous membres, informes de les seccions), hi han tingut cabuda interessants presentacions acadèmiques: projectes de recerca, tant els propis com alguns d'aliens, jornades de debat sobre temes d'interès (per exemple, sobre la covid-19), semblances de membres de l'Institut, etc.

Al llarg d'aquest anys s'ha mantingut l'activitat de les **delegacions de la Presidència**, i s'ha creat la de l'Alguer, que s'afegeix a les tres del País Valencià, a la de la Catalunya Nord, a la de les illes Balears i a la de Lleida (que s'ocupa fonamentalment de la Franja i d'Andorra). Ha augmentat també el nombre d'entitats associades a l'IEC, si bé no el de societats filials, per problemes bàsicament pressupostaris.

Els **pressupostos de l'Institut** no han canviat substancialment: s'han mantingut relativament estables les aportacions que ens fan els

departaments d'Empresa i Coneixement i de Cultura de la Generalitat (aquest darrer amb un lleuger augment), i han augmentat també una mica els de la Diputació de Barcelona i del Ministerio de Cultura. Sí que hi ha hagut un increment de les aportacions d'altres entitats, en especial de la Fundació la Caixa, i dels llegats que diferents mecenes cedeixen a l'Institut; a més d'aplicar-los a les finalitats dels llegadors quan són explícites o a finalitats extraordinàries quan no ho són, els darrers anys part d'aquests llegats s'han destinat a complementar uns pressupostos que, des de fa temps, tenen desequilibris que caldrà afrontar en el futur. Des de la Presidència i la Gerència no s'han estalviat visites a aquestes institucions i a altres entitats per tal d'augmentar aquestes aportacions, i els resultats han estat minsos.

Tota una altra sèrie d'activitats són els **congressos, conferències, jornades, exposicions**, etc., d'entitats de la casa o alienes amb les que tenim convenis o bones relacions i que volen gaudir de les instal·lacions de la Casa de Convalescència per dur-hi a terme els seus actes. Encara que alguna d'aquestes activitats ha sorgit de Presidència, s'entendrà que la gran majoria prové de la resta de l'Institut, d'altres entitats i de les administracions del país.

Hi ha, també, unes **altres activitats** que, malgrat que necessàries, no llueixen però també cal dur a terme: la renovació d'equips informàtics i altres; la transformació de les sales per ampliar-ne l'aforament, per instal·lar-hi equipaments audiovisuals; les reparacions diverses que un edifici noble, però antic, com la Casa de Convalescència necessita

contínuament; l'adequació dels altres locals de l'Institut (com el magatzem de publicacions); l'assistència de l'equip de govern a actes d'entitats diverses, alguns obligats perquè la presidència de l'Institut hi figura institucionalment, altres voluntàriament per fer palesa la presència i les activitats de l'Institut; el pagament de les diverses quotes a entitats nacionals i internacionals, etc.

No cal dir que els **efectes de la pandèmia** s'han deixat sentir força a l'IEC, no només perquè alguns membres i socis n'han patit o en pateixen directament les conseqüències, sinó perquè no s'han pogut dur a terme o s'han posposat activitats programades, o bé algunes d'elles s'han hagut de fer de manera virtual.

Cal dir que dues de les activitats més importants de l'Institut, però, gairebé no han notat els efectes de la pandèmia i s'han pogut realitzar normalment; em refereixo al gruix **dels projectes de recerca i a les publicacions**. Alguns d'aquests projectes són emblemàtics i depassen de molt la dinàmica de recerca de l'Institut (els esmentaré més endavant). Pel que fa a les publicacions, el seu ritme i activitat no han canviat i l'Institut segueix sent la principal editorial científica en català del món.

Hi ha alguns **canvis** que s'han produït perquè així ho demanen els temps actuals, però que l'IEC ha adoptat molt aviat i avui són de consuetud:

- Les votacions electròniques, tant del ple com de les seccions i d'algunes societats filials, per l'aprovació de pressupostos, per l'elecció de nous membres, o del nou president/a, etc.

- La publicació digital de revistes i llibres; encara és minoritària, però l'adaptació a les formes actuals de publicar i l'ús de l'espai estenen cada cop més aquesta pràctica, acompanyada d'una reducció dels tiratges.
- En aquest sentit, és ja plenament utilitzable, després de mesos d'obres i d'obtenció de permisos, el magatzem de Sant Oleguer, l'ús del qual per encabir-hi les publicacions de l'IEC suposarà un estalvi de diners i d'espai considerable.
- L'ús de plataformes digitals per a les activitats del servei de publicacions, també en les seves fases inicials.
- L'ús de plataformes digitals per a la recepció de candidatures als Premis Sant Jordi.
- L'ús de plataformes digitals (si no vols, per força) per la realització de trobades institucionals telemàtiques a que la pandèmia ha obligat.
- La modificació dels premis Sant Jordi de l'Institut i les seves seccions.
- L'adequació d'algunes sales i locals de l'IEC, que s'ha pogut fer amb fons propis o dels nostres finançadors.
- La modificació del reglament en el sentit de no admetre com a membres de l'Institut candidats que tinguin més de 65 anys d'edat
- La sol·licitud a les societats filials de modificar els seus estatuts en el sentit de limitar el mandat dels seus presidents, com és usual en la presidència de les seccions i del mateix Institut.

Les **activitats internacionals** de l'IEC s'han ampliat considerablement: l'Institut pertany a l'ALLEA des de fa set anys, i l'any que ve en farà cent que pertany a la UAI; en totes aquestes federacions d'acadèmies han tingut un paper destacat membres de l'Institut. L'IEC forma part de la xarxa europea TEIN i allotja la plataforma digital de les Master Class d'un consorci d'universitats suïsses i europees per a activitats de postgrau. Allotgem també el *hub* del sud d'Europa de l'*Academia Europaea*, que dirigeix un membre de l'IEC. També, el paper de membres de l'Institut i de socis de les societats filials en acadèmies i societats científiques internacionals ha augmentat molt, en especial en la presidència d'aquestes entitats. A més dels projectes propis de l'IEC, hem iniciat l'activitat de recerca internacional amb projectes emblemàtics: CATCAR digital, TIRFOR digital, BIOGENOMA, CONFLICTES TERRITORIALS A EUROPA, etc., i entenem que el camí és obert per anar més enllà.

L'Institut és l'**acadèmia de la llengua**, i en els darrers anys la Secció Filològica ha endegat una sèrie d'obres cabdals (gramàtiques, ortografia), i segueix treballant per posar-les al dia i elaborar un nou diccionari. L'IEC ha donat els primers passos de la relació amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, encara tímids i provisionals, que fan preveure una normalització en tot el que es refereix a la llengua comuna.

L'Institut forma part del **Consell Interacadèmic de Catalunya** i col·labora normalment amb la dotzena d'altres acadèmies sàvies del país. Durant aquest període hem dut a terme activitats conjuntes que després s'han publicat (*L'aigua*, *Els aliments*); la pandèmia ha afectat negativament

la prevista per l'any 2020, que era *Francesc Salvà i Campillo i la Il·lustració*. Cal dir que les acadèmies catalanes, que serveixen un patrimoni històric notable i que tenen problemes pressupostaris i de manteniment de les seves seus (i d'higiene ciutadana; només cal veure l'entorn de la Casa de Convalescència), estan oblidades per les administracions, malgrat que aquestes diuen que promouen la cultura, però s'obliden sovint de la cultura científica.

L'IEC ha seguit col·laborant amb **diverses universitats** i amb la Xarxa Vives d'Universitats, com ho ha fet des de fa temps, i amb la Universitat Catalana d'Estiu. Recentment ha creat la Càtedra Josep Carner amb la Universitat de Barcelona, i segueix participant activament en la Càtedra Pompeu Fabra (amb la Universitat Pompeu Fabra) i en l'Aula Carles Riba de la Universitat de Barcelona.

L'Institut està representat, pel seu president o per altres membres, en els patronats de moltes institucions científiques i culturals, des de l'Institut Ramon Llull a la Institució de les Lletres Catalanes, des del TERMCAT al CAPCIT, des de la Biblioteca de Catalunya a l'Ateneu Barcelonès, des de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades al Centre d'Estudis Catalans de la Universitat de París-Sorbona, des del CREA al CRM, així com en molts Consells i comissions de la Generalitat de Catalunya. Cal que agraeixi als directius d'aquestes institucions les seves deferències cap al president de l'Institut i, per tant, cap a l'Institut.

En part degut als canvis demogràfics, en part per la modificació dels límits d'edat per ser candidat a membre de l'IEC, el **nombre de nous membres** ha augmentat significativament aquests darrers anys; i això, que és bo de manera general, ha provocat més tensió per l'ús dels recursos de la casa.

Recentment hem millorat **el web de l'Institut**, que és un aparador de les activitats i on es poden consultar l'estructura de la casa, els projectes de recerca, les publicacions, els vídeos d'activitats passades, l'agenda d'activitats, etc. Falta encara posar al dia molts continguts, cosa que seccions i filials ja han començat a fer.

Hem fet públic, després de molts anys, el llistat que dona a conèixer l'estol de **mecenes de l'Institut**. El llistat és impressionant, i és una prova fefaent que la societat catalana entén l'Institut com a cosa pròpia.

L'Institut publica el resultat de les seves recerques científiques, en moltes àrees de les ciències i les humanitats, jo diria que gairebé totes, en la cinquantena de **revistes científiques, en monografies i llibres**. Algunes d'aquestes revistes estan ben situades en els sistemes de classificació de revistes científiques, però encara resta molta feina per fer per ampliar-ne el nombre.

Aquestes publicacions van adreçades als especialistes en els diferents camps, però també al públic en general, en forma de **monografies divulgatives i d'informes** sobre temes d'interès ciutadà; hem tingut un interès especial en promoure aquesta vessant de les nostres publicacions,

perquè estem convençuts que la difusió pública de la ciència és una tasca necessària i que l'Institut pot fer molt bé. La implicació de seccions i societats filials en la Universitat Catalana d'Estiu n'és un exemple entre molts.

Quan ha semblat adient, l'Institut ha emès **declaracions institucionals** dirigides *urbi et orbe*, per cridar l'atenció de la societat sobre algunes malifetes de les administracions o dels administrats. Al llarg dels darrers 8 anys, hem divulgat 20 declaracions institucionals en diverses llengües, a més del català: 4 declaracions sobre la llengua; 4 declaracions sobre la cultura; 2 declaracions sobre urbanisme i 10 declaracions polítiques.

A propòsit d'aquestes darreres, l'IEC va signar el **Pacte Nacional pel Dret a Decidir i el Pacte Nacional pel Referèndum**, i ha seguit fent costat a les nostres autoritats polítiques en el seu projecte de consultar la voluntat del poble de Catalunya per conèixer quin vol que sigui el seu futur. Vull destacar aquí la nostra participació, junt amb l'acadèmia basca germana Eusko Ikaskuntza, en un projecte dirigit a intentar resoldre els problemes territorials a Europa.

L'Institut ha ofert **les seves instal·lacions i mitjans** a les administracions per tal que hi duguessin a terme algunes de les seves activitats: diferents departaments de la Generalitat de Catalunya, les diputacions del país, diferents ajuntaments, en especial el de Barcelona, han pogut celebrar activitats diverses a la Casa de Convalescència.

Unes breus consideracions sobre **el personal de la casa** que, com he dit més d'un cop, estima l'Institut i les tasques que s'hi fan més enllà de les seves obligacions laborals. Tot això que he dit fins ara, i moltes altres coses, no haguessin estat possibles sense la dedicació del personal, a tots els nivells, sobre tot des dels caps dels serveis, i molt especialment també durant aquests temps de pandèmia. Vull agrair de manera destacada a la cap del gabinet de presidència, la Sra. Rosa Franquesa, i als dos gerents de l'Institut, el Sr. Ramon Corbella i ara la Sra. Eulàlia Espinàs, la seva dedicació i el seu bon fer, que sempre han tingut com a prioritat el bon funcionament de l'Institut. Aquest agraiement l'estenc a la Secretaria científica, a l'Arxiu i a tots els serveis de la casa i, en especial aquests darrers temps, al personal que ha facilitat l'ús extraordinari de les plataformes digitals que ens permeten les reunions virtuals.

Hi ha, evidentment, **coses que volíem fer i que no s'han pogut fer**, tant per problemes pressupostaris com per inacció de les entitats que havien de col·laborar-hi. Vostés les coneixen, però vull esmentar les més importants: el trasllat de la llibreria a la Casa de Convalescència; un nou documental, posat al dia, sobre l'Institut, per substituir el de fa 13 anys, ja obsolet; intervenir en la distribució dels espais que han quedat alliberats a l'entorn de l'IEC i la Biblioteca en marxar l'Escola Massana; la delegació de la Presidència a Andorra; i, potser el més important, recuperar el contracte programa plurianual amb la Generalitat de Catalunya.

També hi ha hagut demandes per part d'alguns membres de l'Institut que, a consciència, no hem volgut abordar. La més important, **la modificació dels estatuts** per incloure-hi diversos apartats, segurament ben intencionats; modificar els estatuts hagués alterat la vida normal de l'Institut durant mesos. Una altra, **la sanció a algun membre de l'Institut** el capteniment del qual envers el país i els seus polítics ha estat lamentable. Ens va semblar en el seu moment, i ara m'hi refermo, que el rebombori mediàtic en contra de l'Institut que aquesta possible mesura hagués desfermat no hagués estat compensat per la satisfacció moral que haguéssim obtingut. I, de manera més general, **la declaració de supernumeraris** als membres als que els seria d'aplicació segons els estatuts.

Per acabar, voldria que s'entengués aquesta declaració no com un desig de penjar-me medalles pel mèrit (si és que n'hi ha) d'aquests dos mandats que, com he dit, no és meu sinó de tots els components dels equips de presidència al llarg d'aquests anys i de tots el membres de l'Institut. L'objectiu d'aquest, que serà el darrer dels meus parlaments al ple com a president de l'Institut, és simplement **deixar constància d'allò que s'ha pogut fer, d'allò que no, i de quina és la posició de partida del nou equip de govern** de l'Institut. Al que desitjo tots els èxits que aquest equip nou de govern, i l'Institut d'Estudis Catalans, es mereixen.

Ha estat un honor poder presidir aquesta casa tots aquests anys; no sé en quina mesura la meva imprompta haurà quedat a l'Institut, però puc assegurar que la petja que l'Institut ha deixat en mi ha estat enorme i profitosa. Gràcies per escoltar-me.